

כיבוי השריפות בהשכלה הגבוהה

כשיד אחת ממשיכה לייבש את תקציבי המחקר באוניברסיטאות והיד השנייה עסוקה במתן הטבות להחזרת המוחות הבורחים - התוצאה היא לא שיקום ההשכלה הגבוהה המקרטעת, אלא פירוטכניקה של דלת מסתובבת שממנה כולנו נצא נפסדים
אופק בירנהולץ

"הזנחה של שנים, התעלמות מדו"חות ביקורת ומהתרעות אזהרה, הרס התשתיות הישראליות עד לאסון, ולבסוף פניה נואשת לחילוץ ולהצלה בינלאומיים" - **דו"ח מבקר המדינה** שפורסם בחודש שעבר אמנם נכתב על שירותי הכבאות, אך את אותה מדיניות בדיקת מפעילות ממשלות ישראל כלפי מערכת ההשכלה הגבוהה.

• הצטרפו לעמוד של ynet בפייסבוק

במשך שנים ממשלת ישראל קיצצה בתקציבים ובתקנים, הקפיאה קליטת חברי-סגל חדשים, ודחתה הפצרות חוזרות ונשנות לתקן את המעוות כדי למנוע את משבר ההשכלה הגבוהה על-ידי התניית פתרון הבעיה בקבלת "רפורמה". כמו מול הכבאים, תירוצי ה"רפורמה" מאפשר לפקיד האוצר להדוף כל דרישה להתגמשות מצידם, ובאמצעות העלאת "עזים" שונות ומשונות (כמו מיסוי מלגות, קצבאות אברכים ועוד) הם מצליחים לאורך שנים להרדים את הציבור לסוגיה המהותית ולמציאות הממשיכה להידרדר כל העת: אוכלוסיית החוקרים בארץ מצטמצמת וממשיכה להצטמצם.

החזרת המוחות

המהפכה של שטייניץ? "נחזיר אלפי פרופסורים" / תני גולדשטיין

שר האוצר אמר במהלך אסיפת התאחדות התעשיינים כי הרפורמה בהשכלה הגבוהה "תשנה מהיסוד את החינוך הגבוה". לדבריו, אלפי דוקטורים ופרופסורים ישובו לישראל

[לכתבה המלאה](#)

האוכלוסייה הפגיעה ביותר למדיניות הקיצוצים של הממשלה, האוכלוסייה שמבחינת האוצר והאוניברסיטאות היא "התקציב הרך", היא אוכלוסיית הסגל הזוטור - דוקטורנטים ומסטרנטים. אנו זוכים לתנאי עבודה: משכורות רעב, הנעות סביב 3,000 שקל (סכום אשר בקושי מכסה הוצאות שכר הדירה וחשבונות בערים האוניברסיטאיות), חוזי העסקה שתוקפם סמסטר אחד ופיטורים מחזוריים, שמונעים מאיתנו אפשרות של צבירת זכויות סוציאליות של עובדים ותיקים.

אם לא די בכך, סיכוי של חוקר צעיר להשתלב בסגל הבכיר, המקנה קביעות ומשכורת ראויה, הולך ופוחת. הסיבה העיקרית היא שמשנת 2000 עד 2007 איבד הסגל הבכיר, על פי נתוני הארגון, כ-800 תקנים שלא אוישו מחדש. על מעט התקנים המתווספים או מופשרים מתחרים חוקרים מקומיים וחוקרים השבים ארצה; כך שלחוקרים ישראלים קשה יותר להתקדם בארץ. הדוקטורנטים והמסטרנטים נאלצים להתדפק על דלתות קרנות וגופים פילנתרופיים שונים על מנת להשיג מימון למחקר, ומת-מעט מאיתנו מצליחים בכך. הרוב - חוקרים ישראלים צעירים ומבטיחים - ברגעים אלו ממש ממלאים עוד טופס בקשה למלגה באוניברסיטה יוקרתית בחו"ל, ומצטרפים לסטטיסטיקה של "בריחת המוחות".

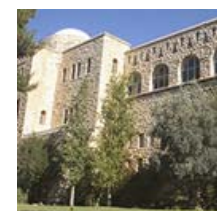
פונים לעולם לסיוע

ומהו פתרון-הקסם של ממשלת ישראל לאחר שנים של ייבוש והזנחה? מהו ה"סופרטנקר" הנשלף מהכובע? לאחר שנים של דחיות, גם בהשכלה הגבוהה ממשלת ישראל בחרה לפנות לסיוע בינלאומיים, ויזמה את תוכנית "מרכזי המצוינות". במסגרתם, תשקיע המדינה 7.5 מיליארד שקל במשך 6 שנים - כולם לחוקרים השבים לארץ מעמדותיהם בחו"ל. כל חוקר חוזר יזכה לתקן של סגל בכיר ובמענק מחקר של עד 400,000 שקל בשנה לחמש שנים. וכפי שפרופ' מנואל טרכטנברג, יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב, התבטא בעצמו בוועדת החינוך בכנסת: "הוא לא יצטרך כל פעם לרוץ אחרי הכסף כדי להשיג דוקטורנטים".

העובדה שבמשך שנים ייבשו ממשלת ישראל הנוכחית והקודמות לה את המחקר בישראל, כלל לא מפריעה כעת ליוזמה להזרים במקביל סכומי עתק לצורך החזרת המוחות הבורחים מחו"ל - והנה ייבאנו את תופעת הדלת המסתובבת היישר למערכת ההשכלה הגבוהה. כך בזמן שחוקרים ישראלים בחו"ל יארוזו את מזוודותיהם וישונו ארצה לחמש שנות מחקר, חוקרים צעירים בארץ ימשיכו למלא טפסי בקשה למלגות מאוניברסיטאות מובילות בחו"ל ויארוזו את המזוודה לכיוון הפנור, שם הסיכוי שלהם להתברג בסגל הבכיר, להשיג מימון למחקר ולהגיע להישגים אקדמיים מרשימים גבוה הרבה יותר.

כשיד אחת ממשיכה לייבש את תקציבי המחקר באוניברסיטאות והיד השנייה עסוקה במתן הטבות מפליגות להחזרת המוחות הבורחים - התוצאה היא לא שיקום ההשכלה הגבוהה המקרטעת בישראל, אלא פירוטכניקה של דלת מסתובבת שממנה כולנו נצא נפסדים.

האיזולת הזו איננה גזירת-גורל - בתנאי שלא נעבור עליה לסדר היום. לאחר כיבוי השריפה בכרמל, הבין הציבור, ובעקבותיו הממשלה, שלא סתם התריעו הכבאים ושבתו; שייבוש תקציבים והתעלמות מחוסרים תמיד יוביל לאסון; ושצריך ואפשר לשקם את המערכת. כולנו באקדמיה הישראלית, סטודנטים, סגל זוטור וסגל בכיר, חזרנו והתרענו ושבתנו וזעקנו, ללא הועיל. אבל עתה יש בידי הממשלה הזדמנות להתכנס, ולהציל, ולשקם. דרושה רק החלטיות, וקבלת אחריות - במקום המשך של הזנחה וכיבוי שריפות.

האוניברסיטה העברית. ארכיון צילום: רון פלד

 לחצו כאן להגדיל הטקסט

אופק בירנהולץ, חבר ועד מו"ח – ארגון המורים והחוקרים באוניברסיטה העברית ודוקטורנט לפיזיקה

תגיות: השכלה גבוהה
[חזרה](#)